

Zdůvodnění poroty Ceny Josefa Jungmanna za rok 2025

Hlavní cena

Porota uděluje Cenu Josefa Jungmanna **Vojtěchu Frankovi** a **Janě Kitzlerové** za překlad výboru z poezie Velemira Chlebnikova ***Dar čarodějky mám, sestry nebeoké*** (Academia, 2025; ruský originál, 1908–1916). Překladaelé se mimořádně zdařile vyrovnali s jedním z nejnáročnějších básnických jazyků ruské avantgardy, založeným na neologismech, zvukových a významových hrách i nezvyklých slootovorných postupech. Chlebnikovův jazykový experiment dokázali v češtině tvůrčím způsobem obnovit a zároveň respektovat metrum a rým originálu. Rozsáhlý výbor, doplněný zasvěcenou doprovodnou studií, tak představuje nejen vynikající překladatelský výkon, ale i významný kulturní počín, který nově zpřístupňuje českému čtenáři jednu z klíčových osobností evropské avantgardy.

Mimořádná tvůrčí prémie

Mimořádnou tvůrčí prémii porota uděluje **Ondřeji Koupilovi** za překlad Kosmovy ***Kroniky Čechů*** (Host, 2025; *Chronica Boemorum*, 1125). Nový převod nejstarší české kroniky patří k nejvýznamnějším počínům na poli překladu z latinské literatury období středověku za poslední roky. Koupil přistoupil ke kronice tak, jak ji Kosmas pravděpodobně zamýšlel, tedy nikoli jako k důstojnému zaznamenání dávných událostí a dějů, ale jako k živému vyprávění, které je určené vzdělanému publiku a své čtenáře má vedle poučení především pobavit. A překladateli se tuto živost a zábavnost podařilo zprostředkovat i současným čtenářům. Velkou pozornost přitom věnoval dobovým literárním prostředkům: na některých místech evokoval rýmovanou prózu, zachoval učenou, a přesto poutavou dikci originálu prostoupenou biblickými a antickými aluzemi, veršované pasáže důsledně převedl přízvučnými českými hexametry a citlivě přetlumočil některé rétorické figury. Překlad je opatřen fundovaným komentářem a vysvětlivkami a představuje mimořádný přínos pro pochopení a docenění středověké literatury.

Tvůrčí prémie

Porota uděluje tvůrčí prémii **Vlastě Dufkové** za překlad románu brazilského spisovatele Osmana Linse *Avalovara* (Rubato, 2025; portugalský originál, 1973). Jeden z nejodvážnějších románových experimentů latinskoamerické literatury druhé poloviny 20. století je vystavěn podle palindromu SATOR AREPO TENET OPERA ROTAS. Milostný příběh spisovatele Abela se proplétá s úvahami o vzniku literárního díla, o čase, paměti a tělesnosti, o umělecké svobodě a odpovědnosti spisovatele na pozadí brazilské vojenské diktatury. S textem, jehož rozsah přesahuje pět set stran, se překladatelka vyrovnala s obdivuhodnou důsledností. Nehledala mechanické slovníkové ekvivalenty, nýbrž rekonstruovala pohyb a vzájemné vazby Linsových obrazů, a přitom nesklouzávala k nechtěné komicnosti, která překladu erotických pasáží hrozí. Udržela dlouhé syntaktické celky, rytmus i významovou mnohoznačnost, přesvědčivě zvládla proměny rejstříku od učené úvahy ke grotesce a pro autorovy zvukové i graficky motivované neologismy našla vynalézavé české novotvary. Vznikl tak překlad věrný v detailu i v celkové stavbě, jakých v české překladové kultuře není mnoho.

Porota uděluje tvůrčí prémii **Martinu Hílskému** za překlad básně *Ztracený ráj* anglického básníka Johna Miltona (*Paradise Lost*, 1674). Nové české vydání Miltonova klasického díla (Academia, 2025) představuje výjimečně zdařilou publikaci, v níž působivý překlad básně pojednávající o stvoření člověka, jeho pádu a vyhnání z ráje provázejí a doplňují jak nádherné ilustrace Williama Blakea, tak fundované literárněhistorické komentáře a vysvětlivky. Pokud jde o samotný překlad, Hílský si v hladce plynoucí, přirozeně znějící současné češtině dokázal bravurně poradit nejen s Miltonovým „polatinštěným“ blankversem, ale i s mnoha mytologickými, biblickými, teologickými a literárními odkazy. Citlivým převodem se mu podařilo zachytit myšlenkový svět díla v potřebné hloubce a složitosti, a přitom jej citelně projasnit. Neméně přesvědčivě se pak vyrovnal i s barokní obrazností, rétoričností a žánrovou rozmanitostí originálu, od epického vyprávění přes dramatické dialogy až po lyriku. Ze všech těchto důvodů představuje Hílského přebásnění mohutného celku *Ztraceného ráje* výjimečný počín.

Porota uděluje tvůrčí prémii **Aleši Kozárovi** za překlad románu slovinského spisovatele Gorana Vojnoviće *Fíkovník* (Meridione, 2025; *Figa*). Román vyšel v roce 2016 a v domovském Slovinsku získal dvě významná literární ocenění. Dílo lze charakterizovat jako rodinnou sagu napsanou v realistickém stylu, která je současně prostoupena výraznou symbolickou

a metaforickou rovinou. Děj sleduje osudy tří generací rodiny třicátníka Jadrana, jenž také všechny příběhy vypráví. Významnou symbolickou funkci v románu zastává titulní fíkovník, který roste na zahradě domu, kde se po druhé světové válce usazují Jadranovi prarodiče. Kozárův překlad dokládá nejen vysokou úroveň jazykové kompetence, ale také hlubokou znalost slovinské kultury a historických souvislostí. Překladatel dokázal zachovat proměnlivost tempa, rytmus vyprávění i charakteristické rysy autorského stylu a zároveň je funkčně přenesl do českého jazykového prostředí. Jeho překlad tak představuje zdařilé zprostředkování komplexního literárního díla, v němž se propojují jazyková mnohvrstevnatost jihoslovanské oblasti, historický kontext, individuální a kolektivní paměť i problematika identity.

Porota uděluje tvůrčí prémii **Vladimíru Piskořovi** za překlad románu finské spisovatelky Iidy Turpeinenové *Poslední siréna* (Paseka, 2025; *Elolliset*, 2023). Debutový román Iidy Turpeinenové, jeden z mezinárodně nejúspěšnějších finských titulů posledních let, propojuje beletristické vyprávění s množstvím odborných a historických poznatků a na příběhu Stellerovy mořské krávy tematizuje vymírání živočišných druhů i proměňující se vztah člověka k přírodě. Děj se pohybuje v několika časových rovinách od Beringovy expedice v 18. století přes 19. století až po práci přírodovědného muzea ve století dvacátém. Překladatel se tak musel vyrovnat nejen s rozsáhlou terminologií z oblasti zoologie, botaniky, historie či mořeplavectví, ale také s různými historickými a odbornými kontexty. Mimořádně zdařile přitom zachoval křehkou rovnováhu mezi vědeckou přesností a literárností textu: odborné názvosloví přirozeně začlenil do vyprávění a zároveň přesvědčivě vystihl autorčin střídavý, věcný, lehce odměřený styl. Piskořova čeština rovněž respektuje svižný, místy až bezdechý rytmus originálu a umožňuje naplno vyznít jeho nenápadné emocionalitě i naléhavému ekologickému poselství.

Porota uděluje tvůrčí prémii **Robertu Svobodovi** za mimořádně zdařilý, jazykově suverénní, nápaditý a literárně přesvědčivý překlad experimentálního románu maďarského autora Zsolta Kácsora *Cikánský Mojžíš – anarchistická Tóra* (Protimluv, 2025; *Cigány Mózes – anarchista történet*, 2020). Jazyková hravost a tvořivost, zejména při překladatelské práci se záplavou vlastních jmen a přezdívek, často vycházejících z romštiny, zjevně nedělaly ostřílenému překladateli, jakým Robert Svoboda je, naprosto žádný problém. Podobně jako text maďarského originálu i Svobodův překlad je výrazný, úderný a v nejlepších pasážích skutečně kongeniální. Česká verze románu tak zachovává základní absurditu a groteskní napětí Kácsorova díla a zároveň funguje jako samostatný český literární text.

Prémie Tomáše Hrácha

Porota uděluje Prémii Tomáše Hrácha **Sáře Rodové** za bravurní překlad rozsáhlého italského románu Giana Marca Griffiho **Železnice Mexika** (Meridione, 2025; *Ferrovie del Messico*, 2022). Překladatelka si musela poradit se stylisticky a žánrově košatým textem, který přechází od grotesky k tragice a zahrnuje dlouhé lyrické pasáže, hantýrku a slang, neologismy, archaismy, literární aluze a parodie, odborná pojmenování z nejrůznějších oblastí a bezpočet historických a kulturních reálií. Všechny tyto polohy překladatelka udržela pohromadě a převedla je do plynulé a čtivé češtiny. V jejím podání složitě klenutá souvětí, jazykové hříčky a vynalézavě počeštěná jména postav znějí samozřejmě a vtipně. Výsledkem je překlad, který českému čtenáři nejen zprostředkovává výjimečný román, ale především skýtá potěšení z četby.